

ДИТЯЧИЙ ХОР У ТВОРЧОСТІ ВАЛЕНТИНИ ДРОБЯЗГІНОЇ

Ю. М. Іванова

Харківський національний університет мистецтв імені
І. П. Котляревського, м. Харків, Україна
ivochkajulia843@gmail.com

Y. Ivanova

I. P. Kotliarevskiy Kharkiv National University of Arts,
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5529-5713>

Ю. М. Іванова. Дитячий хор у творчості Валентини Дробязгіної

Музика Валентини Дробязгіної посідає особливе місце у творчій спадщині композиторів Харківщини. За дитячу хорову музику мисткиня здобула премію імені В. Косенка 2011 року. Відсутність музикознавчих досліджень, присвячених творчості композиторки, визначила актуальність цієї роботи. Мета статті — проаналізувати особливості художньої естетики та композиторської стилістики хорової музики для дітей В. Дробязгіної. Мисткиня мала літературне обдарування — створювала яскраві хорові твори на власні тексти. Хорова музика В. Дробязгіної поєднує надзвичайну насиченість музичного матеріалу з його доступністю як для сприйняття, так і для виконання. Більшість творів композиторки не опубліковані, однак вони фігурують у репертуарі дитячих хорів і нині. У музиці В. Дробязгіної органічно поєдналися українські національні традиції із сучасними засобами виражальності.

Ключові слова: *композиторська творчість, хорова музика для дітей, художній образ, музично-виражальні засоби, музично-поетичний синтез.*

Y. Ivanova. Children's choir in the works of Valentyna Drobiazhina

Relevance of the research topic. Music for children's choir is represented by a significant layer in the creative heritage of Ukrainian composers. However, children's choral music has hardly been considered in musicological research. Among the composers of the Kharkiv region, the choral works of V. Drobiazhina received special recognition. The lack of musicological research on the composer's work has determined the relevance of this work.

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of the artistic aesthetics and compositional style of V. Drobiazhina's choral music for children.

The methodology of the theoretical analysis combines fundamental methods and approaches to modeling a holistic picture of the composer's children's choral heritage: genre-stylistic; functional-structural; systemic.

The results. The first collection "Merry Songs" for junior children's choir, was published in 1976. Jazz rhythms and harmonies, alternating recitation and singing, consonant intonation characterize this cycle. "In the Forest Workshop" is the most popular one among V. Drobiazhina's works, and it is performed by many children's choirs in Ukraine. The choir imitates the sounds of the winter forest and creates a premonition of spring. "Spring" is one of V. Drobiazhina's last compositions. The artist's extremely delicate sensual soul, passionate love for Ukraine and its musical culture are fully reflected here.

The scientific novelty of the research. The genre-stylistic aspect of V. Drobiazhina's choral music for children, the peculiarities of aesthetics and composer's style are highlighted in the article for the first time.

The practical significance of the article lies in the fact that these materials can be used in the courses "Choral Literature" and "History and Theory of Choral Performance".

Conclusions. Music for children's choir is one of the most outstanding pages of V. Drobiazhina's compositional heritage. The uniqueness of V. Drobiazhina's children's choral music lies in the combination of the extraordinary richness of the musical material with accessibility both for perception and performance. The composer's music organically combines Ukrainian national traditions with modern means of expression.

Keywords: *composer's creativity, choral music for children, artistic image, musical and expressive means, musical and poetic synthesis.*

Актуальність дослідження. У творчій спадщині українських композиторів музика для дитячого хору представлена значним пластом.

Зокрема, вагомий внесок у цей жанр композиторської творчості в другій половині ХХ–ХХІ ст. здійснили Леся Дичко, Богдана Фільц, Марк Кармінський, Володимир Птушкін, Ганна Гаврилець, Михайло Шух, Леся Горова та ін. Їхні твори відіграють важливу роль у репертуарній політиці провідних дитячих хорів України. Проте в мистецтвознавчих дослідженнях дитяча хорова творчість майже не розглядалась. Серед композиторів Харківщини особливого визнання здобула Валентина Дробязгіна — за твори для дітей їй було присуджено Премію імені Віктора Косенка 2011 року. Безмежна щирість музичного висловлення та глибоке розуміння дитячого «світу» надали музиці В. Дробязгіної привабливості. Це зумовило її визнання серед професійної та аматорської аудиторії. Відсутність музикознавчих досліджень, присвячених творчості композиторки, визначила актуальність цієї роботи.

Постановка проблеми. Творчість В. Дробязгіної відображає широке коло художніх інтересів мисткині, її відкритість віянням часу, що поєднується з класичними традиціями. Партитури творів В. Дробязгіної існують переважно в рукописах, які зберігаються в архівах Харківської обласної організації Національної спілки композиторів України, унаслідок чого про деякі з них і досі немає жодної згадки в літературі. Хорових творів композиторки не так багато, але написані вони впродовж майже всього творчого шляху. У цій статті автор здійснює аналіз усієї дитячої хорової музики В. Дробязгіної (17 творів). Ці композиції набули значення творчої майстерні мисткині, де відбувалось становлення її індивідуального стилю. У цьому контексті аналіз особливостей художньої естетики та стилістики хорової музики для дітей В. Дробязгіної сприятиме розширенню знань щодо спадщини композиторів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дитяча хорова творчість досліджується здебільшого в педагогічних розвідках. У музикознавстві ця тема майже не розглядалась — є поодинокі статті, що висвітлюють окремі аспекти творчості композиторів для дитячого хору. Хорову творчість Б. Фільц було досліджено в статті Ірини Мельник та Світлани Панасюк (Мельник

& Панасюк, 2021). Музику для дитячого хору Л. Дичко розглянуто в статті Оксани Письменної (Письменна, 2004). Серед масштабних музикознавчих праць нині відомі дисертаційні дослідження Лідії Шегди (Шегда, 2010) та Анни Немерко (Немерко, 2023).

Серед харківських композиторів хорової творчості для дітей репрезентують Марк Кармінський, Тарас Кравцов, Анатолій Гайденко, Володимир Птушкін, Валентина Дробязгіна, Людмила Шукайло, Ігор Гайденко. У плеяді сучасних митців цей напрям яскраво представлено у творчості Дмитра Малого, Олександра Щетинського та Діани Скоропад. Творчість для дитячого хору М. Кармінського та В. Птушкіна було висвітлено в статтях Юлії Іванової (Іванова, 2020) та Аліни Криченкової (Криченкова, 2015), творчість Т. Кравцова — у праці Наталії Дніпровської (Дніпровська, 2014), кантату для дитячого хору *a cappella* «Пори року» Л. Шукайло розглянуто в статті Марини Березуцької (Березуцька, 2020).

Творча постать Валентини Дробязгіної майже не висвітлена в українському мистецтвознавстві. Нині відома одна наукова праця, що репрезентує діяльність композиторки — це стаття Юлії Гавриленко «Валентина Дробязгіна “Український триптих”: вклад у світову Шевченкіану» (Навуленко, 2020). Також є методичні рекомендації авторства Наталії Белік-Золотарьової «Хорова творчість *a cappella* харківських композиторів другої половини ХХ століття» (Белік-Золотарьова, 2019), у яких проаналізовано немало хорових творів В. Дробязгіної.

Мета статті — проаналізувати особливості художньої естетики й композиторської стилістики хорової музики для дітей В. Дробязгіної. Ця мета має бути досягнута в результаті виконання таких завдань: 1) розглянути образно-тематичні орієнтири дитячої хорової музики композиторки; 2) визначити жанрово-стильові особливості дитячої хорової музики В. Дробязгіної; 3) виявити специфіку музично-поетичного синтезу в дитячих хорових творах мисткині.

Методологія дослідження. Для аналізу образних творів В. Дробязгіної використано методи та підходи, за допомогою яких здійснено спробу моделювання цілісної картини хорової спадщини композиторки: жанрово-стильовий — для

виявлення типологічних ознак музичної семантики творів та обґрунтування інтерпретації певного образу; функціонально-структурний — для з'ясування форми хорового твору та її відповідності змісту літературного тексту; системний — для розкриття закономірності хорового мислення композиторки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Валентина Дробязгіна (1947–2017 рр.) народилася у Львові, але роки здобуття нею музичної освіти пов'язані з Полтавою та Харковом. Вищу музичну освіту композиторка отримала в Харківському інституті мистецтв (нині Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського) в класі композиції Валентина Борисова. Після закінчення навчального закладу В. Дробязгіна все своє життя викладала на кафедрі композиції ХНУМ ім. І. П. Котляревського.

Хорова музика В. Дробязгіної вирізняється яскравою емоційністю, оптимістичним та життєстверджуючим забарвленням. Композиторкою було створено кантату для хору та інструментального ансамблю «Час кращих» на тексти Миколая Асеєва і Михайла Светлова (1979), хоровий концерт «Травневий сад» (1998), «Український триптих» на текст Тараса Шевченка та Леоніда Талалая (2003), «Сум'яття душі» на тексти Олександра Романовського (2007) для мішаного хору без супроводу; хори без супроводу на тексти Сергія Єсеніна, Леоніда Завальнюка, Ірини Бондаренко та доволі велику кількість творів для дітей різного віку.

Перша збірка дитячих хорів для молодшого шкільного віку «Веселі пісеньки» на тексти Самуїла Маршака в перекладі Наталі Забіли вийшла 1976 року. Збірка налічує дев'ять творів, що об'єднані жартівливим змістом. Алегоричні образи тварин у коротеньких піснях сприяють формуванню в дітей творчого мислення. Попри загальне веселе наповнення творів, вони контрастують між собою тонально та за фактурою. У партитурі відсутні вказівники темпів, замість них авторка залишає лише ремарку про особливість звучання. За словами Олени Заверухи, «важливою складовою композиторського (хорового) письма є авторські ремарки — вербально-текстові елементи, що мають на меті пояснення задуму композитором у трактуванні

твору. Їхня функція — спрямованість на відображення художнього образу в аспекті психології виконавського прочитання (наприклад, “виразно”, “натхненно”). Авторські ремарки спрямовують виконавця на образно-емоційне прочитання тексту» (Заверуха, 2019, с. 179).

Хор «Бабині улюбленці» (Дробязгіна, 1976) є своєрідним вступом, який налаштовує на жартиливий, грайливий зміст творів у збірці.

Рішучий образ трьох мудреців змальований В. Дробязгіною в другій пісні (Дробязгіна, 1976). За допомогою квінтелей в акомпанементі, розмашистій мелодії в хорі та підголосків, що ніби наздоганяють один одного, авторка розкриває характер відчайдушних героїв. Твір складається з двох періодів. Перший (*H-dur*) втілює самі мандрування героїв. Морські хвилі, що гойдають імпровізований корабель мудреців, зображає як фортепіанний акомпанемент, так і нашарування хорових голосів. У другому періоді зміна темпу, динаміки, ладу та ритмічної організації свідчить про зруйнування мрії про далеке плавання, звучать інтонації розчарування. Завершується твір все ж мажорним акордом, що додає життєствердності та свідчить про те, що мудреці й надалі втілюватимуть у життя різноманітні ідеї.

Третій хор «Коваль» (Дробязгіна, 1976) втілює образи кульгавого жеребця та самого коваля. У першому розділі твору змальовується хода жеребця завдяки використанню форшлагів на слабку долю в акомпанементі. Образ коваля розкривається прийомом звуконаслідування — домінування співу на одному звуці в хорі передає звук рівномірних ударів молотом. Розмашиста мелодія втілює голос коваля. Одноплановість сольного епізоду нагадує людську мову. Наступний розділ є неточною репризою, де поєднується тематизм попередніх розділів — спів на одному звуці (тема першого розділу) та стрибки на ч. 4, ч. 5 (інтонації сольного розділу).

Наступний хор «В гостях у королеви» (Дробязгіна, 1976) є казковою розповіддю про мандрування кішки до палацу королеви. Акомпанемент твору має функцію звукопису та зображає портрет самої кішки — манірної, пихатої. Звучання хору, навпаки, є дуже розміреним та плавним, нагадує граційність королівського вальсу. Хорова партитура створена за принципом діалогу,

де партія сопрано є голосом кошачої родини, а партія альтів — голосом головної героїні.

Твір «Козенята» (Дробязгіна, 1976) написаний для хору *a cappella*. Він є надзвичайно зручним для виконання дітьми завдяки використанню елементів канону та поступовому відокремленню однієї партії від хорового унісону. Авторка простими, мінімізованими музичними засобами виражальності (всього 14 тактів) вимальовує жартівливий зміст хору.

Пісня «Косовиця» (Дробязгіна, 1976) за сюжетом є наближеною до байки, у якій осуджується ледарство. В акомпанементі застосовується зображення звуку коси в результаті використання форшлагів у верхньому регістрі. Мелодія хору — дуже проста, поступова, має невеликий діапазон, оскільки провідне значення в цьому творі належить літературному тексту. Авторка використовує сольну партію для зображення негативного персонажа — мухи. Після соло та ж мелодія звучить у вигляді хорового вокалізу, відрізняється лише акомпанемент, що представлений пасажами шістнадцятки.

У творі «Робін Бобін» (Дробязгіна, 1976) композиторка використовує імітацію рішучих та пружних звуків барабану, які в цьому творі *a cappella* набувають значення супроводу. Основна тема поступово підвищується, що збільшує інтервал між «супроводом» та темою. Це розширює звуковий простір, втілюючи образ велетня Робіна Бобіна, який дедалі більше зростає в об'ємі.

Хор «Король Піпін» (Дробязгіна, 1976) уособлює ідеальний світ дитинства, у якому все здається неземним, невагомим, безтурботним. Образ тендітного казкового палацу із солодоців втілено звучанням акомпанементу у високій теситурі, де пощаблева тема проводиться на тлі легкого руху шістнадцятками. Проста мелодія хору в зручній теситурі дозволяє виконавцям природньо донести зміст твору. Підвищення теситури спостерігається лише в кульмінаційних моментах, що підкреслює значущість наказів короля.

Твір «Гулянка» (Дробязгіна, 1976) є найбільш розгорнутим з усієї збірки. Простота хорового

викладу компенсується за допомогою насиченості фортепіанної партії. Інструментальний вступ базується на інтонаціях польки, чим підкреслюється танцювальне наповнення твору.

Попри те, що композиторка не визначає ці пісні як цикл, аналіз послідовності творів, їх образного змісту надає збірці ознак циклічності.

Існує ненадрукований цикл «Веселий зоопарк»¹ із трьох творів для дитячого хору, соліста та фортепіано на вірші Олександра Кремньова. Джазові ритми та гармонії, чергування декламаційності й розспівності, терпки та консонантні інтонаційні звороти зробили цикл яскравим і виразним для дитячого сприйняття. Перший хор «У зоопарку» змальовує різноманітність тваринного світу. Фортепіанний вступ налаштовує слухачів на грайливий, веселий настрій твору. Синкопований ритм у партії хору та супроводі підтримує бадьорий настрій музики. Твір має два куплети і розгорнуту коду, яка ґрунтується на іншому тематичному матеріалі. Кода звучить у повільнішому темпі та рівному ритмі, що акцентує на головній думці твору. Другий твір циклу «Кіт-невдаха» — жартівлива пісенька про лінивого kota. У фортепіанному супроводі завдяки рухливим вісімкам, що піднімаються вгору півтонами, передається образ швидкої миші, яка втекла від kota. Низхідні інтонації півтонами в хоровій партії зображають самого kota-лідаря.

Останній хор циклу «Нетерплячий кінь» має жвавий темп, що зображує молодого коня. Форма твору — куплетно-варіантна з приспівом. Варіантність куплетів утворюється завдяки постійним змінам у супроводі, який насичується дрібними тривалостями та імітує біг. Крім того, кожний куплет модулює на півтону вище, що відтворює прагнення коня до довгоочікуваної свободи. Приспів, що виконується на склад «ляля», додає образу грайливості й дитячості.

Крім циклів, композиторкою написано немало окремих хорових творів. «Лісова музика» на слова Людмили Зубкової створена ще у 80-ті рр. ХХ століття. Уперше її було виконано молодшою групою дитячого хору «Скворушка» Харківського обласного Палацу дитячої та юнацької творчості. Основна ідея твору — відображення

¹ Тут і далі йдеться про рукописи творів В. Дробязгіної, що зберігаються в особистому архіві Ю. Іванової.

безмежної дитячої фантазії, яка у звуках лісу знаходить чарівну музику. Хор має дуже просту та виразну мелодію, що легко запам'ятовується. Ритмічний малюнок теми (наявність пунктирного ритму) імітує біг із підстрибом. Хор має тричастинну форму, де середній розділ звучить у паралельному мінорі та є більш ліричним і наспівним. У цьому розділі В. Дробязгіна доволі яскраво використовує прийом звукопису. Наприклад, спів на одному звуці в низькій тесатурі є втіленням гудіння бджіл. Наповненості звучанню надає фортепіанний акомпанемент, який стає більш об'ємним, широким за діапазоном, виразнішою стає мелодія басового голосу, у яку додаються рельєфні хроматичні ходи. Третя частина є неточною репризою. Тема фортепіанного вступу звучить уже з додаванням підголосків у хоровій партії.

Хор «У лісовій майстерні» (Веснянка) є найпопулярнішим серед творів В. Дробязгіної, його виконують багато дитячих хорів України. Свою назву твір отримав від літературного першоджерела — вірша «У лісовій майстерні» українського поета ХХ століття Віктора Кочевського з однойменної збірки. Композиторка дещо змінює поетичний текст, додає в нього вигуки «го-го», музичне втілення яких нагадує звучання трембіти та надає твору національного колориту. Хор демонструє звуки зимового лісу і створює передчуття весни. У середній частині ми спостерігаємо зустріч цих пір року. Провідні образи твору є контрастними — заметіль, яка перед настанням весни поспішає вкрити все снігом, та дятел, який постає провідником між зимою та весною. Центральне місце в музичній мові «Веснянки» посідає прийом звукопису, що імітує стукання дятлів. Особливо це проявляється в акомпанементі, де інтонації «стукання» звучать протягом усього твору. Як і в більшості своїх хорів, В. Дробязгіна в останньому розділі («гей, добрий дятле») поєднує весь попередній тематичний матеріал — тут звучать й інтонації акомпанементу, і головна тема хору, і закличні гуцульські мотиви.

Твір «Шкільний дзвоник» написано для двох солістів, дитячого хору та фортепіано в традиційній куплетно-приспівній формі. Автором тексту є сама В. Дробязгіна. Тридольна метро-

ритмічна пульсація споріднює «Шкільний дзвоник» із вальсом. Фортепіанний вступ представлено інтонаційною сферою приспіву, що сприяє об'єднанню форми. У третьому куплеті відбувається модуляція на півтону, яка посилює святковий настрій твору. Завершується хор невеликим доповненням, що модулює в однойменний мажор.

Твір «І години, й хвилини» (на текст Сергія Бережкова) розкриває доволі глибоку філософську тему про швидкоплинність життя та надзвичайну цінність часу. Як і в багатьох своїх хорах, В. Дробязгіна звертається тут до прийому звукопису. Фортепіанна партія імітує звук цокання стрілок та бою годинника, що постає уособленням плину життя. Імітація бою годинника проводиться і в хорі. У завершенні твору невпинний рух поступово затихає, на тлі його рельєфно звучить повторення першої фрази, яка розчиняється у динаміці *p*, ніби йде у вічність.

Хор «Така зима» написано на слова відомої української поетеси Ліни Костенко. У творі використовуються два дитячих вірші «Зимові горобці» та «Синички на снігу» зі збірки «Бузиновий цар». Ці вірші можна поєднати в певний диптих, оскільки вони за тематикою є спорідненими та органічно доповнюють один одного. Обрані поезії — зразки пейзажної лірики, які змальовують картину зимової природи, але тут наявна і громадянська ідея, втілена в словах «оце б у вирій полетіти, так Батьківщини ж там нема». Зимові образи зображені досить похмуро, ця пора року вбачається певним злом для живих істот, які потерпають від голоду та морозів. У музичній мові хору «Така зима» відчувається вплив вокальної естрадної української музики 60–70-х рр. ХХ століття. Твір виконується солістом та хором, який в одних епізодах дублює сольну партію, а в інших є яскравим підголоском, що вносить нові барви у звучання. Між другим та третім куплетом наявна зв'язка, яка підводить до модуляції на малу секунду вгору. Модуляцію підкреслює унісонний хоровий вокаліз, що в цьому куплеті покликаний додати нових забарвлень у гармонії. На фоні нього вступає соліст з основною темою твору. Третій куплет є кульмінаційним, що підкреслюється як тональними змінами, так і щільністю фактури.

Після нього композиторка вводить доповнення, яке стверджує головну ідею твору — «так Батьківщини ж там нема». Неспішна спокійна мелодія базується на інтонаціях, наближених до людської мови, у той час як акомпанемент, насичений сучасними гармоніями, пружним компліментарним ритмом наближує твір до естрадних композицій.

Твір «Весна» є одним з останніх творів В. Дробязгіної, який не було надруковано. Його було написано для дитячого хору «Скворушка» Харківського обласного Палацу дитячої та юнацької творчості, проте твір так і не виконано у зв'язку з надмірною складністю для аматорського дитячого хору. Тональні зіставлення, використання великої кількості альтерацій, наявність *divisi*, великий діапазон твору й широке розташування акордів становлять труднощі для виконання дітьми. У 2018 р. «Весна» прозвучала на VIII Всеукраїнському конкурсі ім. М. Леонтовича у виконанні жіночого хору «Розмай» Харківської гуманітарно-педагогічної академії. Надзвичайно тонка чуттєва душа мисткині, її палка любов до України, до пісенної культури рідного краю повною мірою віддзеркалились у цьому творі. Літературний текст написано самою композиторкою, проте він має типові ознаки пісенного фольклору, що яскраво проявляється в багаторазовому використанні вигуків «ой», «гой-я-гей». Основна ідея — уславлення довгоочікуваного приходу весни, з яким пов'язані кращі сподівання на мир і щастя на землі. Образ весни в хорі є персоналізованим та постає у вигляді молодої дівчини, «гарної паняночки» у квітчастім вінку. У літературному тексті авторка використовує різноманітні художні прийоми, зокрема звертається до пестливих слів («музиченьки», «діточки», «весняночка», «паняночка», тощо), які не тільки підкреслюють спорідненість із народною творчістю, але й акцентують на доброті весни. Сюжет має дві тематичні лінії — опис урочистого приходу весни та прохання людей до неї про благополуччя рідного краю, що дозволяє стверджувати про наявність громадянської тематики у творі. Весняний образ у цьому контексті постає як символ відродження країни, її процвітання.

Хор починається з унісонного звучання *mormorando*, що створює фон для народно-пісенної теми, яка проводиться в партії SI. Поступове розшарування фактури підголосків у партіях SII та альтів створює відчуття наближення весни. У цьому розділі авторка використовує як імітацію звуків природи (солов'їна трель у сопрано соло), так і українських народних інструментів (імітація звуку трембіти в партії альтів). На словах «ой музиченьки заграють» звучить чотириголосна фактура в гомофонно-гармонічному викладі. Авторка не використовує тут підголосковості, маючи намір акцентувати на ідеї єдності нашого народу. Застосування акордів у широкому розташуванні з діапазоном більше октави створює відчуття просторовості, об'ємності.

Наступний розділ *Allegro* втілює радість від приходу весни («ой радіє, ой сміється»), що підкреслюється використанням мажорного ладу. Радісного настрою надають вигуки «гой-я гей», викладені паралельними септакордами в гучній динаміці. Тема проводиться почергово в різних партіях, що нагадує перегукування людей під час проведення весняних обрядів.

Наступний розділ *Tempo I* базується на матеріалі першої теми та має варіаційний розвиток. Авторка використовує вже відомі прийоми, такі як виклад теми на фоні витриманих звуків. Тут відбувається поступове насичення фактури — тема звучить в унісон у партіях двох сопрано. Далі В. Дробязгіна використовує гомофонно-гармонічну фактуру, яка знову розширюється за діапазоном до двох октав. Після цього знову звучать вигуки «гой-я гей» паралельними септакордами. Повторення цих вигуків далі відбувається вже у виконанні соло у вигляді перегукувань високого та низького голосу на тлі дисонуючого акорду в хорі.

Четвертий розділ починається новою темою, яка проводиться в альтях та нагадує звучання гопака. Танцювальності додає синкопований ритм в акомпануючих голосах. Надалі повертається перша тема, що звучить у партії SI на фоні імітації звучання народних інструментів в інших голосах. Тема звучить у тональностях *d-moll* та *g-moll*, що надає музиці різних тембрових забарвлень.

Невелика двотактова зв'язка приводить до яскравої коди, що має інтонаційні зв'язки з попередніми розділами твору. Щільні акорди нетерцієвої структури, викладені в синкопованому ритмі, накопичують енергію і розв'язуються в октавний унісон.

Гармонічна мова «Весни», насичена альтерованими акордами, оснований на ладах народної музики. Використання нетерцієвих сполук надає гармонії хору сучасності та неординарності. Початок твору звучить у дорійському ладі (*g-moll*), у мажорному епізоді («ой радіє») використовується міксолідійський лад, кода викладена у фрігійському ладі. Акордовий епізод «гой-я гей» звучить у тональності *As-dur*, яка використовується шляхом зіставлення й підкреслює велич України, велику міць її відродження. Розвиток драматургії твору віддзеркалює процес пробудження природи навесні. Початок хору звучить лірично й прозоро, неначе перші світанкові промені світла. Другий розділ є більш рухливим та насиченим, що нагадує поступовий схід весняного сонця, яке своїм теплом змушує і природу, і людські серця відтанути від зимової криги. Третій розділ є найбільш яскравим, радісним, він втілює ту пору, коли весна повною мірою вступає у свої права — усе живе, радіє, процвітає.

Висновки. У процесі розгляду художньої естетики дитячої хорової музики В. Дробязгіної було виявлено такі образно-тематичні орієнтири: тваринний світ, казкові персонажі та образи

природи. Більшість дитячих творів композиторки належать до жанру пісні, проте В. Дробязгіна не звертається до традиційних куплетно-приспівних форм, а тяжіє до тричастинності. Використання лейтінтонацій, лейтгармоній та ритмічних формул сприяє єдності музичних форм у творах.

Музична мова дитячих хорових творів В. Дробязгіної органічно поєднує українські національні традиції (інтонації як гуцульських, так і наддніпрянських пісень) із сучасними засобами виражальності.

Композиторка значну увагу приділяє значенню поетичного тексту в дитячих творах, втілюючи конкретні літературні образи за допомогою використання прийому звукопису. Водночас велика кількість хорів була написана на тексти самої В. Дробязгіної.

Унікальність дитячої хорової музики мистикіні полягає в поєднанні надзвичайної насиченості музичного матеріалу з його доступністю як для сприйняття, так і для виконання. Твори В. Дробязгіної і нині перебувають у репертуарі дитячих хорів, попри те, що більшість із них не є опублікованими.

Перспективи подальших досліджень цієї теми полягають у розгляді тенденцій розвитку дитячої хорової музики Харківщини ХХІ століття, а також у вивченні сучасного стану дитячого хорового виконавства.

Список посилань

- Березуцька, М. (2020). Твори а сарпелла в репертуарі бандуристів як сучасне втілення традицій української музики (на прикладі ансамблю бандуристів «Чарівниці»). *Народознавчі зошити: Часопис Інституту народознавства НАН України*, 1 (151), 155–164. <https://doi.org/10.15407/nz2020.01.155>
- Белік-Золотарьова, Н. (2019). *Хорова творчість а сарпелла харківських композиторів другої половини ХХ століття*: методичні рекомендації з хорової літератури (української) для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Хорове диригування», ХНУМ ім. І. Котляревського.
- Дніпровська, Н. (2014). Виховне значення дитячої хорової музики (на прикладі творів Т. Кравцова). *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 39, 32–47. <https://intermusic.kh.ua/vypusk39/vypusk39-32-47.pdf>
- Дробязгіна, В. (1976). *Веселі пісеньки*: збірка хорів для дітей молодшого шкільного віку. Музична Україна.
- Заверуха, О. (2019). Складові хорового письма: система взаємодії рівнів музичного твору. *Культура України*, 65, 174–181. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.17>
- Іванова, Ю. (2020). Дитячий хор у творчості М. Кармінського. *Аспекти історичного музикознавства*, 19, 29–42. DOI: 10.34064/khnum2-1902.

- Криченкова, А. (2015). Актуалізація ренесансного образу світу у хоровій кантаті «Весняні пасторалі» В. М. Птушкіна. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 44, 208–217.
- Мельник, І., & Панасюк, С. (2021). Вокально-хорова творчість для дітей Богдани Фільц. *Актуальні проблеми розвитку культури, мистецтва та освіти*, 69. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21093/3/filc.pdf>
- Немерко, А. (2023). *Пісенно-хорова творчість для дітей у мистецькій практиці авторів Львівщини в контексті музичної культури України доби державної Незалежності (1991–2021): традиції та інновації* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Львівський національний університет імені Івана Франка]. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/diss_Nemerko.pdf
- Письменна, О. (2004). *Світ дитинства у творчості Лесі Дичко (кантата «Здрастуй, новий добрий день!»)*. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/23292/1/Pysmenna.pdf>
- Шегда, Л. (2010). *Жанрово-стилістичні особливості української пісенно-хорової музики для дітей* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Одеська національна музична академія ім. А. Нежданової].
- Havrylenko, Y. (2020). Valentina Drobyazgin's "Ukrainian Triptych": a contribution to the world Shevchenko. *Primedia eLaunch LLC*, 13–19. DOI: 10.36074/matsahk.ed-1.02. https://www.researchgate.net/publication/346745445_VALENTINA_DROBYAZGIN'S_UKRAINIAN_TRIPTYCH_A_CONTRIBUTION_TO_THE_WORLD_SHEVCHENKO

References

- Berezutska, M. (2020). A cappella works in the repertoire of bandura players as a modern embodiment of the traditions of Ukrainian music (on the example of the bandura ensemble "Charivnytsi"). *Narodoznavchi zoshyty: Chasopys Instytutu narodoznavstva NAN Ukrainy*, 1 (151), 155–164. <https://doi.org/10.15407/nz2020.01.155>. [In Ukrainian].
- Belik-Zolotareva, N. (2019). *A cappella choral creativity of Kharkiv composers of the second half of the XX century: methodological recommendations on choral literature (Ukrainian) for higher educational institutions of culture and arts of III–IV accreditation levels in the specialty 025 "Musical Art", specialization "Choral Conducting"*, I. P. Kotliarevskyi Kharkiv National University of Arts. [In Ukrainian].
- Dniprovskaya, N. (2014). The educational value of children's choral music (on the example of works by T. Kravtsov). *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity*, 39, 32–47. <https://intermusic.kh.ua/vypusk39/vypusk39-32-47.pdf>. [In Ukrainian].
- Drobiazhina, V. (1976). *Merry songs: a collection of choirs for children of primary school age*. Muzychna Ukraina. [In Ukrainian].
- Zaverukha, O. (2019). Choral writing components: the system of interaction of music composition. *Culture of Ukraine*, 65, 174–181. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.17> [In Ukrainian].
- Ivanova, Y. (2020). Children's choir in the works of M. Karminsky. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva*, 19, 29–42. DOI: 10.34064/khnum2-1902. [In Ukrainian].
- Krychenkova, A. (2015). Actualization of the Renaissance image of the world in the choral cantata "Spring Pastorals" by V. M. Ptushkin. *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity*, 44, 208–217. [In Ukrainian].
- Melnyk, I., & Panasiuk, S. (2021). Vocal and choral creativity for children by Bohdana Filts. *Aktualni problemy rozvytku kultury, mystetstva ta osvity*, 69. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21093/3/filc.pdf> [In Ukrainian].
- Nemerko, A. (2023) *Song and choral creativity for children in the artistic practice of authors of Lviv region in the context of the musical culture of Ukraine in the era of state independence (1991–2021): traditions and innovations* [PhD thesis, Ivan Franko Lviv National University]. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/diss_Nemerko.pdf. [In Ukrainian].
- Pysmenna, O. (2004). *The world of childhood in the works of Lesia Dychko (cantata "Hello, New Good Day!")*. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/23292/1/Pysmenna.pdf>. [In Ukrainian].
- Shehda, L. (2010). *Genre and stylistic features of Ukrainian song and choral music for children* [PhD thesis, A. Nezhdanova Odesa National Music Academy]. [In Ukrainian].
- Havrylenko, Y. (2020). Valentyna Drobiazhina's "Ukrainian Triptych": a contribution to the world Shevchenko. *Primedia eLaunch LLC*, 13–19. DOI: 10.36074/matsahk.ed-1.02. https://www.researchgate.net/publication/346745445_VALENTINA_DROBYAZGIN'S_UKRAINIAN_TRIPTYCH_A_CONTRIBUTION_TO_THE_WORLD_SHEVCHENKO. [In English].

Надійшла до редколегії 19.11.2023

Ю. М. Іванова

кандидат мистецтвознавства, доцент, кафедра хорового та оперно-симфонічного диригування, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, м. Харків, Україна

Y. Ivanova

Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Department of Choral and Opera and Symphonic Conducting, I. P. Kotliarevskyi Kharkiv National University of Arts, Kharkiv, Ukraine